

платежів”, “АРМ казначея”, “АРМ валютні операції”, “АРМ звітність”, “АРМ вклади населення”, “АРМ кредити-депозити”, “АРМ податковий, управлінський облік”, “АРМ управління коррахунком”. Один або кілька АРМ автоматизують певний напрям діяльності банку і складають банківський модуль.

Висновки. Автоматизована банківська система “Барс «Millennium» (АБС) – це діалоговий програмний комплекс, що дозволяє в реальному масштабі часу здійснити автоматизацію таких основних напрямів діяльності банку: мультивалютне ведення головної книги особових рахунків банку; ведення балансових і позабалансових рахунків; ведення реєстру клієнтів банку; проведення мультивалютних розрахунків; оперативне управління ресурсами; надання інформації для аналізу ефективності діяльності банку; взаємодія із зовнішніми платіжними системами; організація внутрішньої платіжної системи; обслуговування електронних клієнтів банку; формування звітів внутрішніх і зовнішніх; надання оперативної інформації за рахунками та документами з урахуванням розмежування прав користувачів; підтримка актуального стану нормативно-довідкової інформації.

Програмний комплекс забезпечує надійний захист від несанкціонованого доступу, використання, викривлення і фальсифікації інформації на всіх етапах її зберігання та обробки. Проблему забезпечення банківської безпеки вирішено внаслідок комплексного підходу, що передбачає розподіл доступу до інформації, до різних АРМ і до режимів у них, а також дозвіл виконання дій відповідно до призначених прав.

Література

1. Системи обробки економічної інформації : практикум з курсу для студентів спеціальності «Економічна кібернетика» / М.М. Іванюк і інші. – Хмельницький : ХНУ, 2004. – 128 с.
2. Рогач І.Ф. Інформаційні системи в фінансово-кредитних установах : навчальний посібник / І.Ф. Рогач. – К. : КНЕУ, 1999. – 216 с.
3. Матюшенко В.И. Компьютерные технологии планирования и анализа эффективности инвестиций Project Expert: Компьютеры + Программы / В.И. Матюшенко, А.Б. Идрисов // Банк. Технологии. – 1995. – № 3. С. 63–66.

Надійшла 11.9.2010 р.

УДК 336. 226

Г.В. ПУХАЛЬСЬКА, Т.В. ЛИТВИНЧУК
Хмельницький національний університет

ПОДАТКОВИЙ КОНТРОЛЬ В УКРАЇНІ В КОНТЕКСТІ ПРОЕКТУ ПОДАТКОВОГО КОДЕКСУ

У статті розглядається необхідність та зміст податкового контролю як складової державного фінансово-економічного контролю. Проведено аналіз діючого законодавства та проекту податкового кодексу з даного питання. Уточнено трактування податкового контролю, податкова перевірка; визначено завдання, об'єкт і суб'єкт податкового контролю; доповнено класифікаційні ознаки податкових перевірок.

Ключові слова: фінансово-економічний контроль, податковий контроль, податкова перевірка.

Вступ. Проведення економічних реформ в Україні неможливе без розбудови податкової системи, яка відіграє провідну роль в доходах бюджету країни. Про недосконалість податкової системи в Україні точаться дискусії вже не один рік. Податкове законодавство, яке діє дуже нестабільне, часто вносяться істотні зміни, доповнення та поправки. Кожна така зміна ускладнює адміністрування податків і зборів, суб'єкти підприємництва приховують свої реальні доходи, а звідси – невиконання доходної частини бюджету.

Збалансована податкова система в значній мірі залежить від ефективної контрольної функції податків. Контрольна функція податків проявляється через податковий контроль. Податковий контроль, як складова податкової системи, повинен вирішувати завдання щодо детінізації української економіки (легалізації доходів усіх учасників ринку) та зменшення податкової заборгованості. Реалізація функцій податкового контролю повинна бути законодавчо врегульована. Саме в проекті податкового кодексу України (далі –проект) у главі 5 здійснені спроби законодавчо врегулювати види, форми та процедури здійснення податкового контролю.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Скільки існує податковий контроль, стільки точаться дискусії щодо його сутності, класифікації, організації, методики проведення. Проблеми теорії, практики і ефективності податкового контролю розглядалися у наукових працях як зарубіжних учених, так і вітчизняних, таких як: А.В. Бризгаліна, О.Д. Василика, Л.К. Воронова, О. Воронкової, М.М. Весельського, Л.О. Зазвонової, Є.Н. Євстігнєєва, Л.М. Касьяненко, І.І. Кучерявого, М.П. Кучерявенко, А.Н. Козиріна, А.Ф. Мельника, Л.А. Савченко, Н.Н. Скворцова, О.Ю. Судакова, В.А. Онищенко, І.А. Орешкіна, О.П. Чернявського А. Фурмана, К.В. Хмільовської, Ю. Цал-Цалко, С.О. Шохіна та ін.

Аналіз економічної літератури свідчить, що категорія податковий контроль зводиться здебільшого до

фінансового контролю. Зміни, що відбуваються у сучасному податковому законодавстві спонукали вибір автором цієї теми дослідження.

Виклад основного матеріалу дослідження. Як відомо, контроль присутній у всіх сферах державного управління. Стаття 1 Лімської декларації керівних принципів контролю зазначається, що організація контролю є обов'язковим елементом управління суспільними фінансовими коштами, оскільки таке управління тягне за собою відповідальність перед суспільством [1]. Суспільні фінансові кошти формуються у вигляді бюджетів усіх рівнів шляхом надходження податків і зборів. Контроль повноти нарахування та своєчасності перерахування податків і зборів здійснює податковий контроль.

Податковий контроль виступає самостійним напрямом державного фінансово-економічного контролю. Він має свою мету, завдання, об'єкти, суб'єкти, види та інструментарій здійснення.

Основною метою сучасного податкового контролю в Україні є постійне наповнення дохідної частини державного бюджету, а його предметом – перевірка повноти формування бази оподаткування діяльності суб'єктів господарювання податками та зборами і своєчасності їх перерахування до. У статті 26.1 проекту наведено наступне трактування податкового контролю. Податковий контроль – це система заходів, що вживаються контролюючими органами з метою контролю за правильністю нарахування, повноти і своєчасності сплати податків, зборів, а також дотримання законодавства з питань проведення розрахункових і касових операцій, патентування, ліцензування та іншого законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи [2]. На нашу думку, наведене трактування податкового контролю не розкриває його сутності.

Податковий контроль – це самостійний вид державного фінансового контролю, спрямований на забезпечення додержання податкового та іншого законодавства платниками податків, виявлення, ліквідацію та попередження податкових правопорушень.

Завданнями податкового контролю є:

- перевірка повноти нарахування та своєчасності сплати податків і зборів до бюджету та державних цільових фондів;
- контроль правильності визначення бази оподаткування;
- перевірка правомірності застосування податкових пільг за податками і зборами;
- контроль своєчасності подання до органів ДПС податкової звітності за податками і зборами;
- аналіз податкових надходжень;
- виявлення, усунення та попередження порушень чинного податкового законодавства.

Важливо з точки зору організації податкового контролю виділити його об'єкти і суб'єкти. Об'єктом податкового контролю виступає діяльність платників податків (юридичних і фізичних осіб, які пройшли реєстрацію у органах ДПС), податкові агенти та представники платника податку.

Суб'єктами податкового контролю виступають контролюючі органи. Згідно з п. 2.1 ст. 2 Закону України «Про порядок погашення зобов'язань платників податків перед бюджетами та державними цільовими фондами» № 2181 перелік контролюючих органів включає органи, які наділені відповідною предметною компетенцією:

- митні органи – стосовно ввізного та вивізного мита, акцизного збору, податку на додану вартість, інших податків і зборів (обов'язкових платежів), які відповідно до законів справляються при ввезенні (пересиланні) товарів і предметів на митну територію України або вивезенні (пересиланні) товарів і предметів з митної території України;
- органи Пенсійного фонду України – стосовно збору на обов'язкове державне пенсійне страхування;
- органи фондів загальнообов'язкового державного соціального страхування – стосовно внесків на загальнообов'язкове державне соціальне страхування у межах компетенції цих органів, встановленої законом;
- податкові органи – стосовно податків і зборів (обов'язковитх платежів), які справляються до бюджетів та державних цільових фондів [3].

У статті 3 проекту Кодексу визначено два органи контролю – це:

- органи ДПС – щодо податків, які справляються до бюджетів та державних цільових фондів, а також стосовно законодавства, контроль за дотриманням якого покладається на органи державної податкової служби;
- органи державної митної служби – щодо мита, акцизного збору, ПДВ, інших податків, які відповідно до податкового законодавства справляються у разі ввезення (пересилання) товарів і предметів на митну територію України або територію спеціальної митної зони або вивезення (пересилання) товарів і предметів з митної території України або спеціальної митної зони [3].

Права, обов'язки та відповідальність платників податків та органів ДПС викладені у статтях 18-23 кодексу.

Статтею 27 проекту визначено, що податковий контроль здійснюється шляхом:

- ведення обліку платників податків;
- інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності органів ДПС;
- перевірок та звірок;

- іншими способами контролю [3] (табл. 1).

Таблиця 1

Способи здійснення податкового контролю юридичних осіб

Спосіб здійснення контролю	Короткий зміст
Ведення обліку платників податків	Це створення умов для здійснення контролю органами контролю за правильністю нарахування, повноти і своєчасності сплати податків, зборів, нарахованих фінансових санкцій, дотримання податкового та іншого законодавства. Взяттю на облік підлягають усі платники податків за їх місцезнаходженням на підставі заяви, яка подається до ДПС після державної реєстрації
Інформаційно-аналітичне забезпечення діяльності органів ДПС	Це комплекс заходів із збору, опрацювання та використання інформації, необхідної органам ДПС для виконання функцій і завдань. Інформаційною базою є: інформація, що надійшла від платника податків у вигляді декларацій, розрахунків та звітних документів; інформація, що надійшла від органів виконавчої влади, місцевого самоврядування та НБУ, а саме: про надані дозволи, ліцензії, свідоцтва на право здійснення діяльності; про експортно-імпорتنі операції, про наявність та рух грошових коштів, результати податного контролю, про об'єкти оподаткування тощо
Перевірка	Форма здійснення податкового контролю, яка може бути планова та позапланова; виїзна та невиїзна; документальна, камеральна та контрольна
Експертиза	Проводиться тоді, коли в ході проведення перевірки необхідні спеціальні знання у галузі науки, мистецтва, техніки, економіки

Податковий контроль реалізується поєднанням усіх шляхів його здійснення. Поряд з цим в практиці податкового контролю визначальне місце займають податкові перевірки. Саме ця форма контролю є найбільш ефективною, що забезпечує безпосередній контроль та повнотою і правильністю обчислення податків і зборів, який може бути реалізований тільки шляхом порівняння податкової звітності, яку подають платники податків, з фактичними даними щодо об'єкта і бази оподаткування, відображених у податковому обліку.

На нашу думку, податкова перевірка – це форма податкового контролю, який здійснюють контролюючі органи з метою встановлення правильності обчислення, повноти та своєчасності сплати податків і зборів. З точки зору теоретичних та практичних аспектів податкового контролю важливого значення набуває його класифікація. У проекті визначено три класифікаційні ознаки, які наведені у табл. 2.

Таблиця 2

Класифікація податкових перевірок

Класифікаційна ознака	Суть ознаки
За часом здійснення поділяється на планову та позапланову	Планова перевірка визначена у плані контролюючого органу, позапланова – не передбачена планами контролюючого органу
За місцем проведення перевірка може бути виїзна та невиїзна	Виїзна перевірка проводиться безпосередньо за місцезнаходженням платника податку чи місцем розташування права власності. Невиїзна перевірка проводиться безпосередньо у органі ДПС
За способом проведення виділяють документальну, камеральну та контрольну	Документальна перевірка проводиться за даними трьох рівнів податкового обліку, фінансової, статистичної та іншої форм звітності і може бути невиїзною та виїзною. Камеральна перевірка – це вид невиїзної перевірки, яка націлена на перевірку податкової звітності. Контрольна перевірка проводиться за фактичним здійсненням діяльності платника податків або прав власності та діяльності, без попередження платника і проводиться не частіше одного разу на місяць. Тривалість перевірки не повинна перевищувати 10 діб, продовження терміну перевірки можливе за рішенням керівника органу контролю не більше як на 5 діб

Першу класифікаційну ознаку доречно назвати по відношенню до плану, а не за часом проведення. Саме за часом проведення у проекті така класифікаційна ознака відсутня. Залежно від часу проведення податкового контролю він може бути: попередній, поточний та наступний.

Попередній податковий контроль у часі передує здійсненню фінансово-господарської діяльності платників податків. Він проявляється саме у взятті на облік платника податків у органах ДПС.

Види документальних перевірок

Види документальних перевірок	Короткий зміст та строки проведення
Документальна невізна перевірка	Проводиться посадовими органами у органі контролю за присутності чи за відсутності платника податків на підставі даних поданих до органу ДПІ (податкової звітності, податкових та бухгалтерських документів, податкових реєстрів, фінансової, статистичної та іншої звітності). Така перевірка проводиться за рішенням керівника ДПІ або направлення на її проведення
Документальна планова виїзна перевірка	Проводиться у платника податків за даними податкового обліку і звітності відповідно до затвердженого плану-графіка. Періодичність проведення такого контролю залежить від ступеня ризику: з незначним ступенем ризику один раз на три календарних роки; середнім – один раз на два календарних роки; з високим – не частіше одного разу на календарний рік. Тривалість перевірки не повинна перевищувати 30 робочих днів, а суб'єктів малого підприємництва – 20 робочих днів. Продовження строків за рішенням керівника органу ДПІ не більше 15 робочих днів, а суб'єктів малого підприємництва – 10 робочих днів
Документальна позапланова перевірка	Проводиться у платника податків за даними податкового обліку і звітності за наявності хоча б однієї обставини: за наслідками перевірок інших платників податків виявлено факти, які свідчать про порушення платником податків законів України про оподаткування, валютного законодавства, якщо платник податків не надасть пояснення та їх документальні підтвердження на обов'язковий письмовий запит органу державної податкової служби протягом десяти робочих днів з дня отримання запиту; платником податків не подано в установлений строк податкову декларацію або розрахунки, якщо їх подання передбачено законом; виявлено недостовірність даних, що містяться у податковій декларації, поданій платником податків, якщо платник податків не надасть пояснення та їх документальні підтвердження на обов'язковий письмовий запит органу державної податкової служби протягом 5 робочих днів з дня отримання запиту; платник податків подав у встановленому порядку скаргу про порушення законодавства посадовими особами органу державної податкової служби під час проведення планової чи позапланової виїзної перевірки, в якій вимагає повного або часткового скасування результатів відповідної перевірки; у разі виникнення потреби у перевірці відомостей, отриманих від особи, яка мала правові відносини з платником податків, якщо платник податків не надасть пояснення та їх документальні підтвердження на обов'язковий письмовий запит органу державної податкової служби протягом 10 робочих днів з дня отримання запиту; проводиться реорганізація (ліквідація) підприємства; стосовно платника податків (посадової особи платника податків) у порядку, встановленому законом, податковою міліцією заведено оперативно-розшукову справу, у зв'язку з чим є потреба у проведенні позапланової виїзної перевірки фінансово-господарської діяльності такого платника податків; платником подано декларацію з від'ємним значенням з податку на додану вартість, яке становить більше 100 тис. гривень; підприємство подало скаргу на інше підприємство про ненадання податкової накладної або заповнення її з порушеннями; протягом чотирьох базових періодів у податковій декларації з податку на прибуток декларує від'ємне значення платником податків подано уточнюючий розрахунок з відповідного податку за період, який перевірявся органом ДПС у разі, коли орган ДПС вищого рівня в порядку контролю за достовірністю висновків органу ДПС нижчого рівня здійснив перевірку документів обов'язкової звітності платника податків або висновків акта перевірки, складеного органом ДПС нижчого рівня, та виявив їх невідповідність вимогам законодавства або неповне з'ясування під час перевірки питань, що повинні бути з'ясовані під час перевірки для внесення об'єктивного висновку щодо дотримання платником податків вимог законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на органи ДПС. Позапланова виїзна перевірка в цьому випадку може ініціюватися органом ДПС вищого рівня лише у тому разі, коли стосовно посадових або службових осіб органу ДПС нижчого рівня, які проводили планову або позапланову виїзну перевірку зазначеного платника податків, розпочато службове розслідування або порушено кримінальну справу. Тривалість перевірки не повинна перевищувати 15 робочих днів, суб'єктів малого підприємництва – 10 робочих днів. Термін перевірки може бути продовжений з дозволу керівника ДПІ на строк не більше 10 днів

Поточний податковий контроль здійснюється в процесі фінансово-господарської діяльності платників податків шляхом проведення контрольних перевірок або застосуванням непрямих методів з метою з'ясування отримання доходів або пов'язаних з отриманням інших об'єктів оподаткування.

Наступний контроль здійснюється за підсумками звітного податкового періоду. Він націлений на своєчасність подання платниками податків податкових декларацій, розрахунків та інших документів, пов'язаних з обчисленням податків, зборів, а також перевіряють достовірність цих документів щодо правильності визначення об'єктів і бази оподаткування та обчислення податків, зборів. Наступний контроль може проводитися у органі ДПС чи безпосередньо у об'єкта контролю. Наступний податковий контроль проводиться у формі документальних перевірок, зміст і види яких наведені у табл. 3.

Аналізуючи таблицю 3 слід зазначити, що кількість обставин, за якими можна проводити позапланову документальну перевірку у проекті збільшено проти діючого законодавства. Змінилася, в сторону збільшення, тривалість проведення планової та позапланової документальної перевірки.

Враховуючи також, що у проекті плануються узаконити непрямі методи перевірки, у зв'язку з цим доцільно виділити і таку ознаку як спосіб отримання доказів. За способом отримання доказів перевірки можуть бути документальні, про які йшла мова вище, та фактичні. Фактичний податковий контроль зумовлює використання контролюючими органами проведення інвентаризацій запасів, основних засобів, обстеження складських торговельних та інші приміщень юридичних осіб та житло громадян, якщо вони використовуються як юридичні адреса суб'єкта підприємницької діяльності, а також для отримання доходу, що дозволяють встановити фактичні дані щодо кількісних та якісних показників об'єктів оподаткування, їх відповідності даним податкового обліку.

Висновки. Таким чином податковий контроль є самостійним напрямком державного фінансово-економічного контролю, який має чітко визначену мету, предмет, завдання, об'єкт, суб'єкт і реалізується шляхом ведення обліку платників податків, інформаційно-аналітичного забезпечення, перевірок та експертиз. Основне призначення податкового контролю полягає у забезпеченні суворого контролю за дотриманням норм податкового законодавства щодо сплати податків і зборів.

Важливою формою податкового контролю є податкові перевірки, які класифікуються за рядом ознак (за відношенням до плану, залежно від часу проведення, за місцем проведення, за способом проведення, за способом отримання доказів).

Література

1. Лімська декларація керівних принципів контролю // Електронний ресурс. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/cqi-bin/main.cg?nreg=604_001
2. Україна. Закони. Про порядок погашення зобов'язань платників перед бюджетами та державними цільовими фондами: закон [прийнято Верх. Радою України 21.12.2000 р. № 2181] // Бухгалтерія. – 2001. – № 47. – С. 16.
3. Проект податкового кодексу України // Вісник податкової служби України. – 2010. – № 29. – С. 22 – 31.

Надійшла 10.9.2010 р.

УДК 336.221 (045)

О.О. РАДЕЦЬКА

Хмельницький національний університет

СИСТЕМА ОПОДАТКУВАННЯ В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

В даній статті розглянуто короткий аналіз системи оподаткування України, приділено особливу увагу існуючим недолікам та запропоновано шляхи по удосконаленню системи оподаткування

The short analysis of the system of taxation of Ukraine is considered in this floor, the special attention is spared existing failings and ways are offered on the improvement of the system of taxation

Ключові слова: податки, система оподаткування, Податковий кодекс.

Актуальність теми. Економічний розвиток України в нинішніх умовах господарювання потребує розробки відповідних підходів до удосконалення її податкової системи. На сьогоднішній день в Україні відсутні механізми адаптації фінансової системи держави до технологій, притаманних високорозвиненим ринковим суспільно-економічним відносинам.

Проблеми фіскальної політики, напрями її розв'язання постійно знаходяться у центрі уваги українських науковців та фахівців, але при цьому кожне нове дослідження, кожний новий аналіз та погляд є суттєвим внеском в розуміння такого надзвичайного складного та важливого явища як податкова система України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Нині існує необхідність всебічного дослідження питань,